

MARKO ŠPADIJER DOBIO POVELJU IVAN CRNOJEVIĆ

Dugogodišnji generalni sekretar Matice crnogorske i glavni i odgovorni urednik časopisa „Matica“ ovogodišnji je laureat najvišeg priznanja Prijestonice Cetinje



Marko Špadijer je rođen 1938. godine na Cetinju. Gimnaziju završio na Cetinju, a Filološki fakultet u Beogradu (grupa svjetska književnost). Živi na Cetinju i Podgorici.

Špadijer učestvuje u društvenom životu Cetinja i Crne Gore gotovo pola vijeka autorskim tekstovima, izjavama, intervjuima i drugim vidovima javnog intelektualnog djelovanja.

Radio je kao bibliotekar u Centralnoj biblioteci Crne Gore na Cetinju (1963–1970) i bio glavni urednik izdavačkog reduzeća „Obod“. Radio je kao glavni i odgovorni urednik revije „Ovdje“ (1970–1974). Prihvatio se obaveze da sa S. Durutovićem

pokrene dnevno izlaženje „Pobjede“, i bio zamjenik, pa glavni urednik i direktor dnevnog lista „Pobjeda“ (1974–1982). Potom je obavljao visoke partijske funkcije u Centralnom komitetu SK CG i na kraju radio kao predsjednik Republičkog društvenog savjeta za odnose sa inostranstvom (1988–1990). Na sopstveni zahtjev je penzionisan.

Marko Špadijer je biran na više društvenih funkcija. Bio je predsjednik OO Saveza omladine Cetinja, član Univerzitetskog odbora Saveza studenata Beogradskog univerziteta, poslanik Skupštine Crne Gore, član Predsjedništva Centralnog komiteta CK SK Crne Gore. Dao je ostavku na partijske funkcije 1987. zbog neslaganja o crnogorskom nacionalnom pitanju.

Kao urednik izdavačkog preduzeća Obod, u Pobjedi i Matici crnogorskoj, učestvovao je u pripremi mnoštva knjiga različite sadržine. Jedan je od utemeljivača i redaktora Crnogorske retrospektivne bibliografije (1493–1993); bio je član prve redakcije Enciklopedije Crne Gore.

Špadijer je objavio veliki broj publicističkih tekstova uglavnom na teme iz oblasti kulture, društvenih kretanja i identitetskih traganja. Objavio je sljedeće knjige: **Crna Gora**, ilustrovana monografija u izdanju Jugoslovenske revije iz Beograda 1980. na nekoliko stranih jezika; **Diplomatska poslanstva u Kraljevini Crnoj Gori** (zajedno sa Stankom Roganovićem) Zagreb 2004, na crnogorskom i engleskom jeziku; **Crnogorska raskršća**, Zagreb, 2007, izbor iz publikovanih tekstova (1987–2007); **Vladimir Popović–Španac**, biografska priča o revolucionaru, Zagreb- Cetinje 2012.

Marko Špadijer je, kao ugledna kulturna i politička ličnost, bio član mnogobrojnih redakcija i žirija. Između ostalih član žirija za dodjelu Njegoševe nagrade, Trineastojulske nagrade (dva puta njegov predsjednik, 1971. i 2010), žirija Festivala jugoslovenskog filma u Puli, žirija smotre jugoslovenskog TV

stvaralaštvo u Portorožu i mnogih drugih, na crnogorskom i jugoslovenskom nivou.

Aktivan je u svim organizacijama i pokretima koji su se zalagali za mir i toleranciju u vrijeme raspada Jugoslavije i bio beskompromisan borac za suverenu Crnu Goru. Član je Crnogorskog PEN centra. Bio je član Izvršnog odbora Pokreta za nezavisnu, evropsku Crnu Goru.

Sa crnogorskom iseljeničkom zajednicom ima dugogodišnje veze, naročito kao predsjednik Republičkog savjeta CG za veze sa inostranstvom, zatim preko Matice crnogorske, i kao nosilac akcije sa dijasporom pred referendumom. Sa užim rukovodstvom Matice crnogorske organizovao je prvi Svjetski kongres crnogorskih iseljenika na Cetinju 2000. godine.

Njegovo znanje, mudrost, iskustvo i opredijeljenost naročito su došli do izražaja u osnivanju Matice crnogorske, za čijeg je generalnog sekretara biran u toku dvadeset godina (1993–2013) i za čiju je profilaciju i ugled veoma zaslužan. Pokretač je i glavni urednik časopisa „Matica“ koji izlazi od 2000. godine. Kao generalni sekretar bio je stub Matice koji je povezivao kreativne ideje i vrijednosti sa naporima da se promijeni zbilja vremena i maksimalno iskoriste objektivne mogućnosti u njemu. Njegova je velika zasluga što je Matica i u najgorim danima, kad je Crna Gora bila na ivici nepostojanja, bila aktivna i djelovala u skladu sa svojim programskim principima i ciljevima. Kao pregalac i čovjek razuma, koji piše i govori ono što misli i radi u skladu sa rečenim, uvijek se zalagao za ljudski i otvoren pristup rješavanju problema. Neuništivi je optimista što proizilazi iz konkretnog činjenja u domenu realnog. Zagovara pregalaštvo, hrabro pristupa zbilji i hoće da razumije i ono teško prihvatljivo. Marko je dosljedan u istrajavanju na idejama koje su temeljene na opštem dobru, moralu, humanosti, slobodi i dostojanstvu, ličnom i kolektivnom; uporan je u obrazlaganju ideja i nastojanju da

ih približi drugima: razložno i bez demagogije, uvijek ističući napor, rad i odricanje koji se moraju uložiti ako se nešto vrijedno hoće postići. *Zlo iz nas neće izaći prolivanjem krve nego znoja* – njegov je moto.

U najtežim momenima zastupao je tezu da pred crnogorskim građanima stoji izbor, ali samo jedan put – *put slobode*, svoje kuće i ličnog dostojanstva. Sve drugo je samoukidanje. *Prije nego se naviknemo na tiho umiranje vrijedno je još jednom pokušati živjeti... Ogorčen sam zbog propuštenih šansi, ali ne pristajem da zbog toga upadam u kolektivnu apatiju..* Marko Špadijer je uvijek imao snage i volje, i smatrao to svojom dužnošću, da podsjeća na put državne nezavisnosti, slobode i samopoštovanja kao jedini izbor savremenih Crnogoraca. *Crnogorski identitet je dio mene, moralne i intelektualne strukture moga bića. Ne mislim da sam time bolji od drugih, ali to je moja sudbina...* U svakoj prilici je nalazio rješenja da sačuva dostojanstvo i suštinu Matice crnogorske kao organizacije slobodnih ljudi i da i u nepovoljnim vremenima napravi korak naprijed.

Marko Špadijer je čovjek koji voli i zastupa život u svoj punoći i u ime kojega odbacuje sve utopije, fikcije i ideologije. Sve te osobine rijetko sriječemo kod Crnogoraca u jednoj ličnosti.

Špadijer je u toku svog plodnog života bio antejski vezan za Cetinje i u svakoj prilici isticao je važnost prijestonice kao kulturnog i historijskog centra i simbola Crne Gore i njene slobode i borio se za njegovo dostojanstvo i prosperitet. U granicama svoje moći nastojao je da proširi svijest o značaju Cetinja za identitet Crne Gore.

Njegov dom na Cetinju decenijama je mjesto okupljanja intelektualaca i slobodnih ljudi i kuća u koju redovno dolaze prijatelji Crne Gore iz cijelog svijeta.

Novica Samardžić,
generalni sekretar Matice crnogorske